

KO'CHMA KINOTEATRLAR

RUSLANBEK NURJANOV

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali, "Aktyorlik san'ati" kafedrası, 3-kurs estrada aktyorligi yo'nalishi studenti

Annotatsiya: *ushbu maqolada ko'chma ya'ni g'ildirakli kinoteatrlar, ularning kelib chiqish tarixi, ko'ngilochar shoular sahna ko'rinishlar, besh haftagacha bir kechada ikki soat davomida ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lgan tomoshalar va boshqalar to'g'risida yozilgan.*

Kalit so'zlar: *stadion, kinoteatrlar, park, debyut, proyektor, mashinalar.*

Ko'chma kinoteatr - bu g'ildirakdagi kinoteatr. Bunga misol qilib Shotlandiyaning Screen machine Mobile Cinema-ni keltirish mumkin, u to'liq raqamli atrof-muhit ovozi, konditsioner, qulay o'tiradigan joy va to'liq nogironlar kirishiga ega so'nggi filmlarni an'anaviy 35 mm ko'rsatishni ta'minlaydi.[1] Frantsuzlar o'zlarining Cinemobile tizimiga ega. Raqamli proyeksiya texnologiyasidan foydalanadigan kichikroq mobil kinoteatrlar ham mavjud. Bunga misol qilib Buyuk Britaniyadagi Sol Cinema va 2000-yilda tashkil etilgan Gorilla Cinema kinoteatri kiradi va u uzoqroq joylarda proyeksiyani amalga oshirish uchun quyosh energiyasi va batareyalardan foydalanadi.[2] Ko'pincha tunda ochiq havoda bo'lib o'tadi yoki marquees va boshqa vaqtinchalik tuzilmalarda joylashgan. Yaqinda mobil kino olamida yaqinda qayta tiklangan 1967 yilda maxsus qurilgan mobil kinoteatr qayta ishga tushirilganini ko'rdi (quyida "Tarix"ga qarang).

2006 yildan beri Italiyaning Cortomobile, ikki tomoshabinga mo'ljallangan mobil kinoteatri kinofestivallarida[3] qisqa metrajli filmlar va animatsiyalarni prognoz qildi va 2009 yil mart oyida bo'lib o'tgan Birinchi Avtomobil Filmlari Festivalining (Florensiya) bosh qahramoni bo'ldi.

1995 yildan beri Florida shtatining Mayami shahridagi Cinetransformer International kompaniyasi tadbir va tajriba marketingida foydalanish uchun mobil kinoteatrlar parkini tarqatdi. 91 o'rindiqli patentlangan stadion uslubidagi konfiguratsiyaga ega Cinetransformer 2010 yilda Comic Con ko'rgazmasida dunyodagi birinchi 3D mobil kinoteatri sifatida Jackass 3 ning 3D formatida chiqarilishi bilan debyut qildi. U 2011 yilda yana Final Destination 5 In 3D debyuti uchun tanlangan.

Rossiyada kommunistlar va aksilinqilobchilar o'rtasidagi fuqarolar urushi paytida kinoteatrning ilk kashshofi Dziga Vertov Mixail Kalinning agit-poyezdida kino vagonini yaratish va boshqarishga yordam berdi. Unda filmni suratga olish, ishlab chiqish, tahrirlash va loyihalash uchun uskunalari bor edi. Poyezdlar jangovar

maydonlarga, birinchi navbatda, qo‘shinlarning ma‘naviyatini yuksaltirish maqsadida tashviqot-targ‘ibot vazifalari bilan jo‘nab ketdi. Ular, shuningdek, ommaning inqilobiy g‘ayratini qo‘zg‘atishga qaratilgan edi.

1960-yillarning oxirida Garold Uilsonning Leyboristlar hukumati qoshida ishlagan Toni Benn Britaniya sanoatini “standartlarni oshirish” va ilgari surish maqsadida Texnologiya vazirligi kampaniyasi uchun yettita maxsus qurilgan mobil kinoteatrlarni ishga tushirdi. Loyiha qisqa umr ko‘rdi va birliklar 1974 yilda hukumat auktsionida sotildi, aksariyati uzoq vaqtdan beri foydalanishdan chiqarilgan va g‘oyib bo‘lgan deb taxmin qilinadi. Biroq, ulardan biri ser Uilyam MakAlpin tomonidan Amerikadan qutqarib qolgan Flying Scotsman lokomotivi bilan sayohat qilish uchun sotib olingani tufayli tirik qoldi va natijada 1975 yilda Transport Trustga sovg‘a qilindi, u erda u 15 yil davomida saqlanib qoldi. O‘shandan beri u bir nechta xususiy mulkdorlar tomonidan o‘tgan va to‘liq ta‘mirdan so‘ng, Angliyaning janubi-g‘arbiy qismida joylashgan Vintage Mobile Cinema sifatida ishlamoqda. 2015-yil may oyida qolgan yagona Vintage mobil kinoteatri sotildi va Xertfordshir/Bukingemshir chegarasidagi yangi uyiga ko‘chib o‘tadi.[4]

Ko‘chma kino Afrikadagi mustamlaka davrida juda mashhur bo‘lgan, Land Roverlar odatda Land Roverga o‘rnatilgan oq zig‘ir ekranni, portativ generatorni, 16 mm proyektorni va o‘rnatilgan dinamiklarni tashish uchun kino furgonlari sifatida ishlatilgan. Shu tariqa qishloq joylarga targ‘ibot va tarbiyaviy filmlar olib kelindi, ular odatda kechki payt qorong‘u vaqtda ko‘rsatiladi.

Sol Cinema Buyuk Britaniyada joylashgan bo‘lib, 8 kishiga mo‘ljallangan bo‘lib, 2010 yilda u dunyodagi eng kichik quyosh energiyasi bilan ishlaydigan kinoteatr sifatida e‘tirof etilgan.[5] U kinoteatrlarda qisqa metrajli filmlarni ko‘rsatuvchi LED proyektoridan foydalanadi; kinoteatrni quvvatlantirish uchun quyosh energiyasini saqlash uchun batareyalar. Ularning fotovoltaik panellari quyosh nuridan foydalanadi, hatto filmlar namoyish qilinayotganda ham ular hech qachon quvvat tugamaydi. Sol Cinema 2014-yilda barqaror texnologiyalardan eng yaxshi foydalanish uchun Digital Hero mukofotini qo‘lga kiritdi.[6] Total Film jurnali Sol Cinemani "Dunyodagi eng yaxshi kinoteatrlar" ro‘yxatida 26-o‘ringa qo‘ydi.[7]

Sol Cinema har yili Glastonberi festivalida qatnashish uchun buyurtma qilinadi. Shuningdek, u Buyuk Britaniya va Irlandiya bo‘ylab sayohat qiladi.

Jek va Florensiya MakFaddenning (qizalik ismi Bredli) besh aka-ukaning tirik qolgan yagona o‘g‘li Garri MakFadden onasi va otasi bilan sayohat qilgan kunlari haqida juda ko‘p ma‘lumotlarga ega. Jek va "Florri" boshlangan filmlar ovozsiz filmlar edi. O‘sha paytda "shou" otlardan foydalangan. "Muzokaralar" kelganida, MakFaddensda juda ko‘p filmlar, Bak Jones seriyalari, Flash Gordon, ko‘plab vesternlar, komediyalar va barcha janrlar bor edi. Ularda bir shaharda olti hafta davom etadigan film yetarli edi. Transport o‘zgartirildi, pnevmatik shinalar, bobom Jeksning

yog'och g'ildiraklarni almashtirishdan bezovtaligi haqidagi hikoyalar, otlar yuk mashinalariga almashtirildi. Yillar oldin Garri Deniel Day Lyuis bilan uchrashish imkoniga ega bo'ldi, uning "Mogikanlarning oxirgisi" filmi chiqqanidan ko'p o'tmay, u Deniel bilan uning oilasi asl filmni qanday ko'rsatganini g'urur bilan muhokama qila oldi. Ko'pgina qishloq joylarda odamlar generator yoqilganda yonayotgan elektr lampochkani ko'rish uchun qanday qilib to'planishganligi haqida hikoya qilinadi.

Irlandiyada mobil kinoteatrlar 1920-yillardan 1960-yillarning o'rtalarigacha ishlagan. Ko'chma yog'och konstruksiya barpo etildi, unda 250 kishiga mo'ljallangan. Binoning yon tomonlari yog'och va tomi taxminan 40 futga 24 fut bo'lgan kanvas tomga ega edi. 35 mm proyektor binoning bir chetidagi karvonda joylashgan edi. Bu namoyishlar qish va yozda har xil ob-havoda sayohat qildi; Ba'zida shamol ularni kinoteatrning tuval tomini olib tashlashga majbur qildi, ba'zan esa kechasi shamollar buni qiyinlashtirdi. Irlandiya bo'ylab 20 tagacha oilalar, asosan, eng yaqin doimiy kinoteatr uzoqda joylashgan alohida hududlarda sayohat qilishgan. Ushbu ko'chma kinoteatrlar boshqa hududga ko'chib o'tishdan oldin qishloqda uch haftagacha turdi. Karvonlarda yashovchi oilalarning o'z generatorlari va ular bilan birga plyonkalar fondi bor edi. Urush yillarida avtotransportlar uchun yoqilg'i yetishmas ekan, transport qiyinlashdi. Ba'zi kinoteatrlar urush paytida o'z faoliyatini davom ettirgan bo'lsa, boshqalari jihozlarni qishloqdan qishloqqa ko'chirish uchun otlarga o'tishgan va generatorlarni ishlatish uchun yoqilg'ini tejashgan. Shunda ham ular qora bozorda gallonini 30 shillinggacha qo'shimcha yoqilg'i sotib olishga majbur bo'lishdi. Shoumenlarning bolalari o'z davri davomida mahalliy milliy maktablarga borishdi; ba'zilari yiliga 16 - 18 maktabga borishdi. Kirish to'lovlari 1960-yillarda gastrol safarlarini to'xtatgan paytda kattalar uchun taxminan 1 shilling va 6 pensdan 2 shillingga teng edi. Televizorning paydo bo'lishi bilan bu ko'chma kinoteatrlar tugadi, biroq ular alohida joylarda, ba'zilari hech qachon gaplashadigan filmlarni ko'rmagan odamlarga kino olib kelgani uchun esda qoladilar. Ko'rsatilgan filmlarning aksariyati sakkiz yoshga to'lgan bo'lib, shou a'zolari tomonidan sotib olingan bo'lib, ularning ba'zilari qo'lida besh haftagacha bir kechada ikki soat davomida ko'rsatish imkoniyatiga ega bo'lgan, garchi shoumen ko'rsatishga ruxsati bo'lmagan filmlarga ega bo'lsa ham. ularni har safar aktsiz solig'ini to'lamasdan jamoatchilikka ko'rsatganida, ular bunday emasligini aytishga hojat yo'q, vaqti-vaqti bilan aktsiz xodimi kelib, filmni yoki hech bo'lmaganda filmning nomini tortib olishardi.

Aksariyat oilalar ko'ngilochar shoularga o'tishdi, ba'zilari o'z tsirkalarini boshqarishdi, boshqalari sahna ko'rinishlariga borishdi, ba'zilari shahar va qishloqlarda yashash uchun joylashdilar. Aksariyat shou-biznesda hali ham bolalari va nevaralari orqali boshqa mamlakatlarga ko'chib o'tgan. Ushbu oilalarning ba'zilarining nomlari yaxshi esda qoladi: Lionlar oilasi, Mullins, Kallenlar, Makkormaklar, Kortnilar, Linnlar, MakFaddens, Barrets, Korvinos, Roses, Gazetts, Bredlilar va boshqalar;

ba'zilarining ismlari eng qadimgilaridan tashqari hamma tomonidan deyarli unutilgan. 1949 yilda ushbu oilalardan biri Brayan Lyons Times Pictorial jurnalida o'z shoularining to'liq oldingi sahifasida va boshqa sahifalarda katta maqolada tasvirlangan. Suratlarining barchasi Rosscarbery West Cork shahrida olingan va kinoteatrda o'tirgan mahalliy aholining bir nechta suratlarini o'z ichiga olgan. Yillar davomida ushbu ko'chma kinoteatrlarning bir qismi, asosan, nitro eritmasidan iborat bo'lgan plyonka turi tufayli yonib ketdi. Yaxshiyamki, aksariyat hollarda binolar vayron bo'lganiga qaramay, hech kim jabrlanmadi. Bunday taqdirga duchor bo'lganlarning aksariyati boshqa shoumenlarning yordami bilan ko'p o'tmay yo'lga qaytishdi. Bugungi kunda Makkormak, Mullins, MakFadden va Kortni nomi Irlandiya aholisiga shaharda ham, chekka qishloqlarda ham o'yin-kulgi olib kelish uchun yo'llarni bosib o'tadigan ba'zi nomlardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. "Ekran mashinasi: g'altakning sarguzashtlari". Shotlandiya. Jonston matbuoti. 2009 yil 15 aprel. Olingan. 2015 yil 3 aprel.
2. Gorilla Cinema mobil kino
3. Jessica Goethals; "Harakatdagi film Florensiya orqali o'z yo'lini topadi." Florentine.net, 2006 yil 2 noyabr
4. Vintage mobil kino
5. "Tanet filmlari dunyodagi eng kichik quyosh kinoteatrida namoyish etildi". BBC News. BBC. 2010 yil 25 avgust.
6. "Raqamli qahramon" mukofotlari. Asl nusxadan arxivlangan, 2015-04-12. Olingan 2015-04-07.
7. "Total film jurnali". Asl nusxadan arxivlangan, 2015-04-12. Olingan 2015-04-07.
8. Yo'l filmi mobil kino
9. https://en.wikipedia.org/wiki/Mobile_cinema